

DOI 10.37491/UNZ.73.21
УДК 340.12 (075.8) (477)

Зоряна КІСІЛЬ¹,
Роман-Володимир КІСІЛЬ²

ЮРИДИКО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДЕФОРМАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Зазначено, що, незважаючи на давність перманентних спроб дослідити феномен професійної деформації працівників поліції, чималий обсяг наукових розвідок, присвячених дослідженню різноманітних проявів цього феномену, серед науковців відсутня єдина загальноприйнята думка щодо детермінант його виникнення, існують різночитання самого поняття.

Встановлено, що ознаки професійної деформації розпочинають проявлятися в особистості, згодом — через поведінку відображаються на професійній діяльності та спілкуванні з найближчими. Здійснено теоретичний і практичний аналіз проявів професійної деформації особистості, синтезовано та обґрунтовано юридико-психологічні, методологічні та прагматичні підходи до вивчення терміно-понять, що характеризують сутнісний зміст особистісних детермінант розвитку професійної деформації особистості.

¹ доктор юридичних наук, професор,
декан факультету психології,
Львівський державний університет внутрішніх справ,
zoriana-kisil@ukr.net,
<https://orcid.org/0000-0003-1405-4547>.

² кандидат юридичних наук, адвокат (м. Львів),
roman-kisil@ukr.net,
<https://orcid.org/0000-0003-2276-5250>.

Зазначено, що професійна деформація є зовсім іншим соціально-психологічним феноменом, а саме — появою в особистості певних психологічних змін, що породжуються професійною діяльністю і впливають на якісне її виконання. Дослідження професійної деформації особистості є достатньо актуальною проблемою, вирішення якої становить значний інтерес, причому як у теоретичному, так і прикладному сенсі. Професіоналізація особистості в процесі багаторічного виконання ним посадових обов'язків пов'язана як з розвитком професійно значимих якостей, так і з розвитком якостей, що негативно впливають на її діяльність. Встановлено, що такий феномен є складною соціально-правовою та психологічною проблемою, для досконалого вивчення якого необхідно використовувати системний підхід, за якого поряд із загальною юридичними застосовуються рівною мірою як соціально-психологічні, так і соціологічні методи дослідження. Аргументовано, що працівники Національної поліції України у своїй повсякденній професійній діяльності повсякчас зіштовхуються з негативними явищами, протиправною поведінкою, з оманю та помилками, негативним ставленням до себе та своєї професійної діяльності, комунікують з асоціальними представниками кримінальної субкультури, протистоять неправомірним впливам.

Ключові слова: працівники Національної поліції України; професійна деформація; детермінанти професійної деформації; копінг-стратегії; особливі умови діяльності, екстремальні ситуації, стрес-фактори.

*Наша наука — це крапля,
наша необізнаність — море.
В. Джеймс*

Вступ. Статтею 2 Закону України «Про Національну поліцію» задекларовано основні завдання поліції, а саме: 1) забезпечення публічної безпеки і порядку; 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; 3) протидії злочинності; 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [1]. Значущість покладених на поліцію завдань ставлять все більші вимоги до особистісних якостей, рівня професіоналізму поліцейських. Покращення їх особистісних, моральних, професійних якостей є чільним завданням, котре ставить керівництво МВС України перед усіма структурними підрозділами, створює зацікавленість наукової спільноти щодо дослідження однієї із негативних рис професійної діяльності — професійної деформації.

Дослідження феномену професійної деформації працівників Національної поліції України є вкрай актуальною проблемою, позаяк потреба у виробленні дієвого механізму запобігання та протидії йому має значний інтерес не лише в теоретичному, а й у прикладному аспекті. Професійне

становлення працівника Національної поліції в процесі реалізації ним професійних завдань прямопропорційно пов'язано з розвитком якостей, котрі вкрай негативно впливають на його професійну діяльність. Професійна деформація працівників Національної поліції України — це складна соціально-психологічна проблема, для дослідження якої слід застосувати весь сучасний арсенал наукового пізнання.

Незважаючи на науково-практичний інтерес до цієї проблематики, зумовлений насамперед прагматичною потребою підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів в умовах загострення соціальних суперечностей у суспільстві, їй поки що не приділено належної уваги. Розкриттю різноманітних проявів існування сутності професійної деформації через чисельні опосередкувальні фактори в науковій розвідці сприяли узагальнені висновки, положення наукових праць таких відомих учених у галузі юридичної психології, як: С. Безносів, А. Буданов, Л. Васильєв, І. Ващенко, А. Дулов, К. Злоказов, Л. Колодкін, В. Коломієць, Х. Лангерок, К. Леонгард, І. Максимов, В. Медведєв, Н. Мітюріна, М. Монахова, С. Раїнкін, О. Ратінов, В. Робозеров, А. Роша, Г. Рябов, Л. Терновський, В. Самарин, А. Свенцицький, Ю. Стригуненко та ін. Багато важливих питань досі залишається спірними, а деякі з них не розв'язані взагалі, зокрема в правовій та психологічній науці і практиці ненапрацьовано єдиної концепції протидії професійній деформації працівників правоохоронних органів, не досліджено механізм впливу детермінант на розвиток професійної деформації працівників Національної поліції України.

Мета статті — виявити та охарактеризувати детермінанти виникнення професійної деформації у працівників Національної поліції України.

Завдання — охарактеризувати розвиток наукових уявлень до тлумачення феномену професійної деформації працівників поліції; виявити детермінанти виникнення професійної деформації працівників поліції; з'ясувати, які детермінанти мають чільне значення для виникнення професійної деформації працівників поліції; встановити взаємозв'язок між особливостями професійної діяльності поліцейських та характером професійної деформації працівників поліції.

Для розв'язання завдань дослідження нами застосовано систему принципів, методів та прийомів наукового пізнання. Використання системного підходу надало можливість проаналізувати юридико-психологічні засади превенції професійної деформації поліцейських. Діалектичний метод дозволив проаналізувати еволюцію феномену професійної деформації. Ретроспективний метод сприяв дослідженню генези феномену професійної деформації поліцейських, впливу політичних, економічних, соціальних та психологічних умов. Синергетичний метод надав можливість умотивувати, що спосіб мислення, світогляд, професійна етика, професіоналізм та установки є наслідком нелінійних впливів, які окреслюють вектори пізнання підвалин феномену професійної деформації. Для з'ясування детермінант виникнення професійної деформації ви-

користано методи моделювання, прогнозування та варіаційної статистики.

З метою реалізації поставлених завдань використано такі методики: виявлення ціннісних орієнтацій (М. Рокіч), опитувальник Басса-Даркі, анкетування з професійної мотивації, діагностики рівня емоційного вигоряння (В. Бойка), діагностики ступеня задоволення основних потреб, самооцінка психічних станів (за Г. Айзенком), прогресивні матриці Равена, методика багатобічного дослідження особистості (МБДО).

З метою проведення дослідження відібрано чотири підгрупи працівників поліції: до підгрупи «а» увійшли поліцейські, які звільнені з Національної поліції за негативними мотивами (n=34); до підгрупи «б» увійшли працівники поліції, які успішно просуваються по ієрархічній драбині (n=31); до підгрупи «в» увійшли працівники адміністративних підрозділів (відділів кадрового забезпечення та працівники першого відділу) (n=55); підгрупу «г» складали практичні працівники кримінальної та патрульної поліції (n=63). Загалом в експерименті взяли участь 183 особи.

1. Основні результати дослідження. Проблемі дослідження феномену професійної деформації поліцейських присвячено значну кількість наукових розвідок. Аналіз наукового доробку як вітчизняних, так і зарубіжних учених дає підстави стверджувати про існування різноманітних напрямків дослідження професійної деформації працівників поліції.

Основною причиною виникнення професійної деформації є вплив специфіки професійної діяльності при довготривалому професійному стажі [2; 3; 4; 5]; невідповідність індивідуально-психологічних характеристик особистості рівню вимог, які висуває до неї професійна діяльність [6; 7].

На думку дослідників, професійна деформація — це: результат взаємного впливу службової діяльності й індивідуальних особливостей особистості [8; 9; 10]; організація, умови і досвід професійної діяльності [11; 12; 13; 14]; засвоєння і прийняття професійної ролі і дій, пов'язаних з виконанням посадових обов'язків [15; 16]; недостатній рівень розвитку професійних здібностей і відсутність творчого моменту в діяльності, особливостей перебігу професійних і вікових криз [17; 18]; неправильне розуміння соціальної значимості своїх соціальних функцій [19]; неправильно зрозумілий зміст професійної ролі і розбіжність між її суб'єктивним розумінням і соціальними очікуваннями оточуючих [20; 21], негативний досвід чи спотворене усвідомлення професійного досвіду працівником [22]; об'єктивне явище, негативні риси якого можуть бути виокремлені лише з урахуванням професійних (пов'язаних зі службовою діяльністю) і непрофесійних (соціалізація, виховання тощо) факторів [23]; комплекс своєрідних, взаємопов'язаних змін окремих якостей і особистості в цілому, які виникають внаслідок виконання правоохоронних функцій [24].

Аналіз наукових розвідок та результати проведеного емпіричного дослідження надали нам можливість виокремити низку детермінант, які впливають на процес виникнення та розвитку професійної деформації поліцейських. У системній детермінації розвитку особистості поліцейсько-го виокремлюють такі аспекти: індивідуальні якості особистості — як пе-

редумова розвитку особистості; соціально-історично обумовлений спосіб життя — як джерело розвитку особистості; професійна діяльність — як підвалини життєдіяльності особистості в системі суспільних відносин. Реалізуючи такий підхід до дослідження чинників професійної деформації, нами виокремлено широке коло детермінант впливу на досліджуваний феномен, а саме — об'єктивні передумови розвитку феномену професійної деформації працівників Національної поліції, котрі чинять вплив на процес їх професійного становлення.

2. Результати експериментального дослідження. Дослідження феномену професійної деформації працівників Національної поліції України здійснювалося у два етапи. На першому етапі було проведено теоретико-методологічний аналіз проблеми, а на другому етапі здійснено емпіричне дослідження, яке надало можливість виявити детермінанти виникнення феномену професійної деформації.

Дослідження феномену професійної деформації здійснювалося з чотирма підгрупами. Домінуючим критерієм формування персонального складу підгруп «а» і «б» обрано особистісне ставлення працівників поліції до вимог чинного законодавства в частині правової регламентації проходження служби. До підгрупи «а» увійшли 34 працівники поліції віком від 25 до 35 років, які звільнені з Національної поліції України за негативними мотивами, з них: з вислугою до двох років — 16 осіб, з вислугою років до п'яти років — 18 осіб, яким були притаманні ознаки професійної деформації, що проявлялися у втраті адекватної уяви про суспільний, психологічний та моральний зміст виконуваних ними професійних завдань, формуванні негативної установки стосовно професійного зростання, нівелюванні важливості професії, зростанні егоцентризму та егоїзму, формального виконання професійних завдань, використанні своїх професійних можливостей для задоволення особистої вузькоєгоїстичної мети.

До підгрупи «б» увійшли 31 працівник поліції віком від 25 до 35 років, з вислугою до двох років — 14 осіб, з вислугою років до п'яти років — 17 осіб, котрі сумлінно виконували свої професійні завдання, їхні дії не супроводжувалися негативними поведінковими реакціями, які можна було б віднести до ознак професійної деформації

Вибір респондентів підгруп «в» і «г» полягав у проведенні порівняльного аналізу характеру діяльності адміністративних працівників і працівників поліції, які здійснюють власне оперативну діяльність. Так, до підгрупи «в» увійшли 55 осіб працівників адміністративних підрозділів (кадрового забезпечення та першого відділу) з вислугою років до п'ятнадцяти років, а до підгрупи «г» увійшло 63 практичних працівників кримінальної та патрульної поліції.

Незважаючи на давність перманентних спроб дослідити феномен професійної деформації працівників поліції, нині, на жаль, відсутній уніфікований підхід, котрий надав би можливість отримати достовірні дані про виникнення, алгоритм протікання цього феномену. Тому більшості науковців застосовується комплекс різноманітних методів для його дослідження.

Так, застосувавши методику «Прогресивні матриці Равена», нами отримано такі результати. Так, статистичний показник M складає для підгрупи «а» — 43,96, для підгрупи «б» — 44,45; показник Σ складає для підгрупи «а» — 5,06, для підгрупи «б» — 5,37; показник m складає для підгрупи «а» — 0,87, для підгрупи «б» — 0,95; показник t — (-0,69). Отримані результати емпіричного дослідження дають підстави нам стверджувати про те, що відмінності за двобічним критерієм не значні, водночас число ступенів свободи складає 65 (рис. 1).

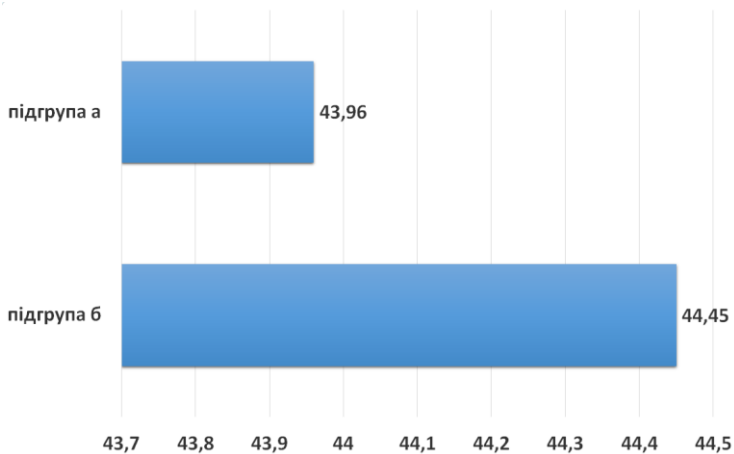

Рис. 1. Результати тестування працівників поліції за методикою «Прогресивні матриці Равена»

Під час проведеного нами тестування працівників поліції з використанням методики колірних виборів отримано такі результати. Так, показники вегетативного коефіцієнта (КВ) такі: статистичний показник M складає для підгрупи «а» — 0,11, для підгрупи «б» — 1,17; показник Σ складає для підгрупи «а» — 4,93, для підгрупи «б» — 4,33; показник m складає для підгрупи «а» — 0,16, для підгрупи «б» — 0,97; показник t — (-0,07). Так, показники аутогенної норми (СО) такі: статистичний показник M складає для підгрупи «а» — 13,06, для підгрупи «б» — 12,42; показник Σ складає для підгрупи «а» — 4,84, для підгрупи «б» — 3,44; показник m складає для підгрупи «а» — 1,07, для підгрупи «б» — 0,66; показник t — (1,13). Отримані результати емпіричного дослідження за двобічним критерієм відмінності дають підстави нам стверджувати про те, що розрізнення не значні (рис. 2).

Після застосування методики «Прогресивні матриці Равена» та колірного тесту (Люшера) значних розрізень між підгрупами «а» і «б» не виявлено.

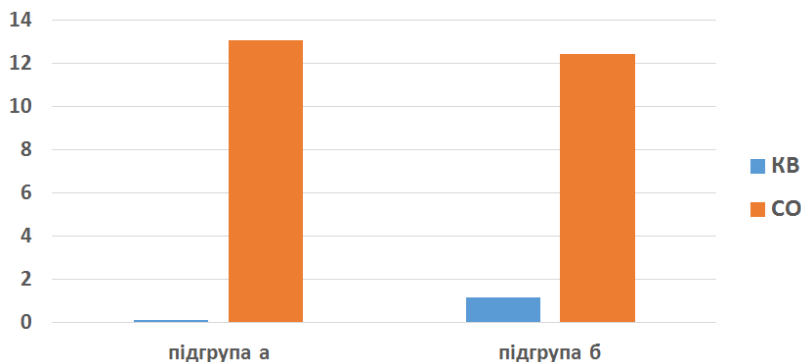

Рис. 2. Результати тестування працівників поліції за методом «Колірних виборів»

Під час використання методики БДО нами отримано певні відмінності у досліджуваних підгрупах «а» і «б». Так, за кожною шкалою МБДО отримано такі результати: шкала L для підгрупи «а» — 50, для підгрупи «б» — 49; показник Σ складає для підгрупи «а» — 10,86, для підгрупи «б» — 8,20; показник m складає для підгрупи «а» — 1,86, для підгрупи «б» — 1,64; показник t — 1; шкала F для підгрупи «а» — 49, для підгрупи «б» — 48; показник Σ складає для підгрупи «а» — 10,10, для підгрупи «б» — 8,20; показник m складає для підгрупи «а» — 1,92, для підгрупи «б» — 1,29; показник t — 0,41; шкала K для підгрупи «а» — 55, для підгрупи «б» — 56; показник Σ складає для підгрупи «а» — 9,82, для підгрупи «б» — 9,47; показник m складає для підгрупи «а» — 1,72, для підгрупи «б» — 1,05; показник t — (-0,41); шкала 1 для підгрупи «а» — 46, для підгрупи «б» — 46; показник Σ складає для підгрупи «а» — 5,68, для підгрупи «б» — 5,67; показник m складає для підгрупи «а» — 0,98, для підгрупи «б» — 0,78; показник t — (-0,40); шкала 2 для підгрупи «а» — 45, для підгрупи «б» — 45; показник Σ складає для підгрупи «а» — 9,02, для підгрупи «б» — 7,89; показник m складає для підгрупи «а» — 1,64, для підгрупи «б» — 1,14; показник t — 1,56, рівень значущості (p) — 0,1; шкала 3 для підгрупи «а» — 45, для підгрупи «б» — 48; показник Σ складає для підгрупи «а» — 8,84, для підгрупи «б» — 7,61; показник m складає для підгрупи «а» — 1,40, для підгрупи «б» — 1,08; показник t — (-1,06); шкала 4 для підгрупи «а» — 46, для підгрупи «б» — 51; показник Σ складає для підгрупи «а» — 8,06, для підгрупи «б» — 8,76; показник m складає для підгрупи «а» — 1,52, для підгрупи «б» — 1,64; показник t — (-3,28), рівень значущості (p) — 0,01; шкала 5 для підгрупи «а» — 49,1, для підгрупи «б» — 46; показник Σ складає для підгрупи «а» — 10,06, для підгрупи «б» — 12,26; показник m складає для підгрупи «а» — 1,64, для підгрупи «б» — 2,87; показник t — 0,60; шкала 6 для підгрупи «а» — 48, для підгрупи «б» — 45; показник Σ складає для підгрупи «а» — 11,29, для підгрупи «б» — 11,18; показник m складає для підгрупи «а» — 1,86, для підгрупи «б» — 1,86; показник t — 1,06; шкала 7 для підгрупи «а» — 51, для підгрупи «б» — 48; показник Σ

складає для підгрупи «а» — 8,87, для підгрупи «б» — 7,84; показник m складає для підгрупи «а» — 1,48, для підгрупи «б» — 1,44; показник t — 1,82, рівень значущості (p) — 0,1; шкала 8 для підгрупи «а» — 48, для підгрупи «б» — 49; показник Σ складає для підгрупи «а» — 9,04, для підгрупи «б» — 9,06; показник m складає для підгрупи «а» — 1,58, для підгрупи «б» — 1,60; показник t — (-0,04); шкала 9 для підгрупи «а» — 59, для підгрупи «б» — 56; показник Σ складає для підгрупи «а» — 8,86, для підгрупи «б» — 8,27; показник m складає для підгрупи «а» — 1,42, для підгрупи «б» — 1,37; показник t — 0,47; шкала 0 для підгрупи «а» — 59, для підгрупи «б» — 56; показник Σ складає для підгрупи «а» — 8,86, для підгрупи «б» — 8,27; показник m складає для підгрупи «а» — 1,42, для підгрупи «б» — 1,11; показник t — 0,01.

Результати дослідження тестування поліцейських за методикою багатобічного дослідження особистості показали значущі відмінності за шкалами 2, 4 та 7. Відмінності між середніми показниками підгрупи «а» та підгрупи «б» за 2 і 7 шкалами достовірні на рівні 0,1. Виявлено найбільший рівень значущості (0,01) за 4 і 0 шкалами МБДО. Також виявлено різницю між середніми показниками підгрупи «а» та підгрупи «б» респондентів: за шкалою 4 МБДО складає 7 Т-балів, за шкалою 0 МБДО складає 6 Т-балів, за шкалою 2 та 7 МБДО складає по 3 Т-бали.

Також нами було проведено тестування поліцейських за методикою БДО за шкалами, котрі мають відмінності. Так, нами виявлено, що показники шкал 2, 7, 0 у підгрупі «а» перевищують значення за аналогічними шкалами в підгрупі «б». Показник шкали 4 у другій групі є вищим, аніж у першій групі (рис. 3).

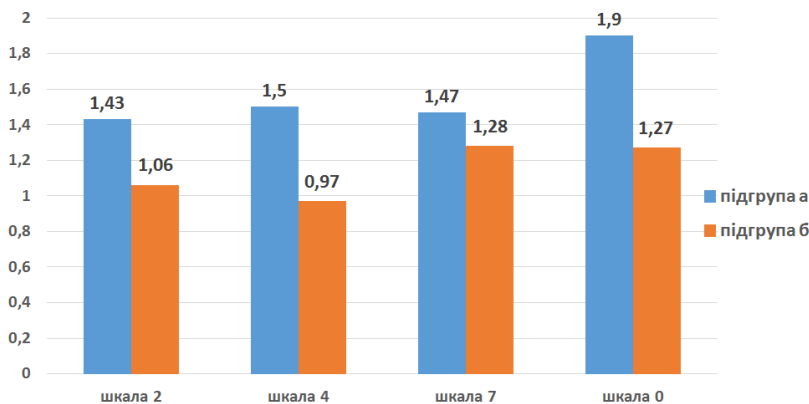

Рис. 3. Результати тестування працівників поліції за методикою «Багатобічного дослідження особистості»

Примітка: дані за чотирма шкалами, що мають відмінності.

Отримані нами в результаті статистичної обробки даних дають підстави стверджувати про те, що в респондентів підгрупи «а» виявлено риси

респондентів підгрупи «б» та навпаки. Це є свідченням того, що у двох підгрупах респондентів відсутня різниця між особистісними особливостями і підтверджує думку про те, що розвиток феномену професійної деформації залежить не лише від особистісних передумов.

На другому етапі нами здійснено дослідження рівня емоційного вигорання. Це дослідження проведено для виявлення стереотипів професійної поведінки, позаяк саме ця методика надає можливість дослідити негативні наслідки емоційного вигорання на професійну діяльність поліцейських та його вплив на виникнення професійної деформації. На рис. 4–9 відображені показники за фазами «Напруження», «Резистенція» та «Виснаження» в синдромі емоційного вигорання у представників підгрупи «в» і «г».

Рис. 4. Показники симптомів за фазою «Напруження» у синдромі «Емоційного вигорання» (групи 3 і 4)

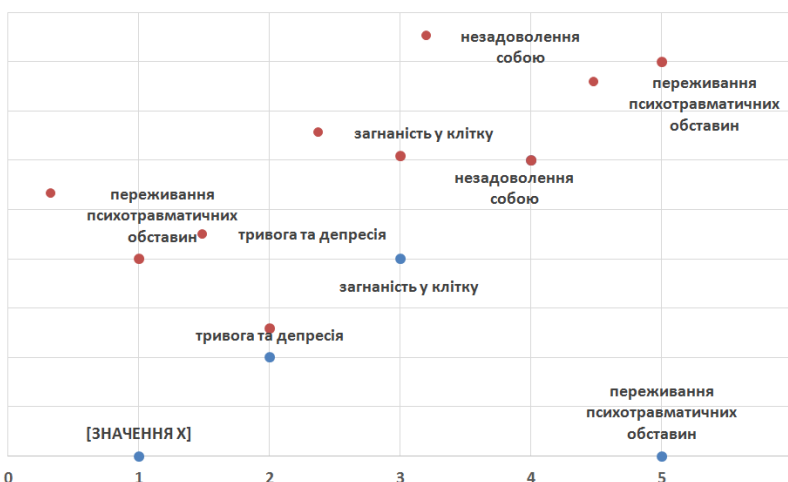

Рис. 5. Показники сформованості симптомів фази «Напруження»

Примітка: 0 — симптом ще несформований; 1 — симптом формується; 2 — симптом сформований.

Отримані нами результати дають підстави стверджувати про те, що найвищий рівень напруги під час виконання професійних завдань знаходять свій прояв у симптомах «обставини, які травмують психіку» та «тривога та депресія». Найбільш високий рівень цих показників притаманний практичним працівникам кримінальної та патрульної поліції, що, у свою чергу, дає підстави стверджувати про те, що специфіка їхньої діяльності є більш психологічно та емоційно напруженішою, ніж діяльність працівників адміністративних підрозділів, тому фаза «Напруження» у практичних працівників перебуває у стадії формування, а в адміністративних працівників — не сформована зовсім.

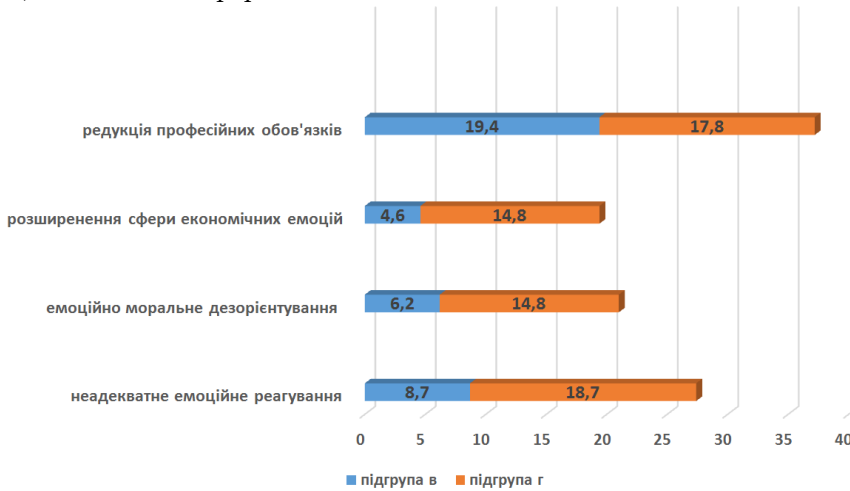

Рис. 6. Показники симптомів за фазою «Резистенція» у синдромі «Емоційного вигорання» (підгрупи «в» і «г»)

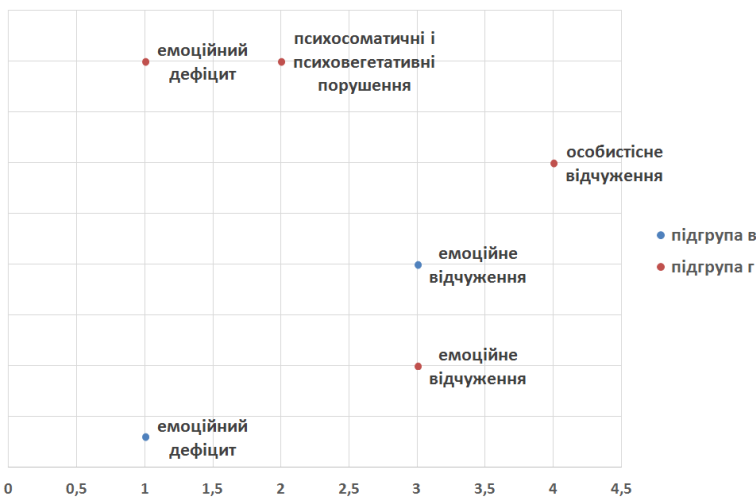

Рис. 7. Показники сформованості симптомів фази «Резистенція»

У результаті аналізу показників фази «Резистенція» виявлено високий рівень резистентності респондентів підгрупи «в» (61,1 бала) та невисокий рівень у респондентів підгрупи «г» (38,9 бала), що свідчить про сформованість фази «Резистенція» в підгрупі «в» і формуванні у підгрупі «г».

Найбільш показовим результатом впливу здійснюваних професійних завдань працівниками поліції є фаза «Виснаження», позаяк симптом психосоматичного та психовегетативного порушення окреслює інтенсивність прояву цієї фази.

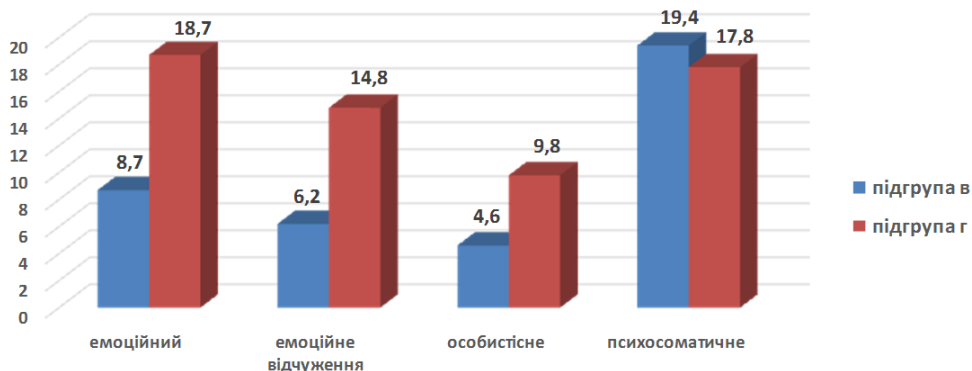

Рис. 8. Показники симптомів за фазою «Виснаження» у синдромі «Емоційного вигорання» (підгрупи «в» і «г»)

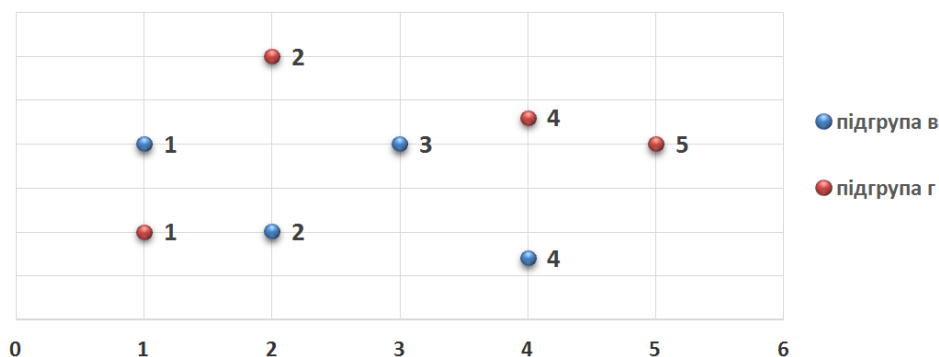

Рис. 9. Показники сформованості симптомів фази «Виснаження»

Аналізуючи фазу «Виснаження», слід зазначити, що цей симптом у респондентів підгрупи «г» у три рази перевищує рівень, ніж у респондентів підгрупи «в». Отже, дисфункціональні зміни у практичних працівників кримінальної та патрульної поліції детерміновані специфікою їхньої професійної діяльності, про що свідчить повна сформованість фази «Виснаження» — 64,4 бала безпосередньо пов'язані з професійною деформацією особистості поліцейського.

Висновки.

1. Незважаючи на давність перманентних спроб дослідити феномен професійної деформації працівників поліції, чималий обсяг наукових розвідок, присвячених дослідженню різноманітних проявів цього феномену, серед науковців відсутня єдина загальноприйнята думка щодо детермінант його виникнення, існують різночитання самого поняття.

2. Нині у психології відсутні методи, які б надали можливість дослідникові діагностувати наявність процесу професійної деформації, виявлення детермінант та передумов для її виникнення у працівників поліції.

3. Встановлено, що професійна деформація працівників Національної поліції спричиняється різними за своєю природою чинниками, домінуючими з котрих є саме специфіка професійної діяльності. Поняття «професійна деформація поліцейського» схарактеризовано як об'єктивний феномен, негативні прояви котрого можуть бути виокремлені лише з урахуванням власне професійних (безпосередньо пов'язаних з виконанням професійних завдань) та непрофесійних (соціалізація, виховання тощо) чинників.

4. Виникнення та розвиток професійної деформації працівників поліції прямопропорційно залежить від особливостей їхньої професійної діяльності. Так, специфіка діяльності поліцейських, а саме: нормативних характер діяльності; детальна правова алгоритмізація виконання професійних завдань; значні владні повноваження, реалізація котрих деколи призводить до надмірного та необґрунтованого їх застосування; високий рівень відповідальності за результати правоохоронної діяльності, що спричиняють у правоохоронців стан напруження, резистенції, виснаження; психологічні та фізичні перевантаження, діяльність у ризиконебезпечних та екстремальних умовах; постійна психологічна травматизація призводять до професійної деформації.

5. Превенція професійної деформації працівників Національної поліції України повинна ґрунтуватися на обов'язковому врахуванню особистісних, мікросистемних, макросистемних детермінант, які її спричиняють. В умовах, коли професійна деформація працівників Національної поліції є доволі поширеним феноменом, робота щодо її превенції повинна мати свою стратегію, котра передбачатиме низку заходів щодо вдосконалення професійно-психологічної підготовки діяльності особистості поліцейського в частині навчання поліцейським прийомам і методам психологічного забезпечення особистої безпеки в ризиконебезпечних та екстремальних ситуаціях; навикам психологічної готовності припиняти протиправні дії; навичок фасилітації.

Список використаних джерел

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580–VIII. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL : <https://bit.ly/3cLPPFD1>.

2. *Котов Д. П.* Психология следователя. Воронеж : Воронеж. ун-т, 1997. 154 с.
3. *Корольчук М. С.* Теорія і практика професійного психологічного відбору. Київ : Ніка-Центр, 2006. 532 с.
4. *Грановская Р. М.* Элементы практической психологии. СПб. : Речь, 2007. 560 с.
5. *Lasswell H. D., McDougal M. S.* Legal Education and Public Policy: Professional Training in the Public Interest. *Yale Law Journal*. 1943. Vol. 52, issue 2. P. 203–295. <https://doi.org/10.2307/792244>.
6. *Green Jane.* The Deformation of Professional Formation: Managerial Targets and the Undermining of Professional Judgement. *Ethics and Social Welfare*. 2009. Volume 3, Issue 2: Towards Professional Wisdom. P. 115–130. <https://doi.org/10.1080/17496530902951871>.
7. *Васильев В. Л.* Юридическая психология. 6-е изд. СПб. : Питер, 2009. 608 с.
8. *Буданов А. В.* Работа с сотрудниками органов внутренних дел по профилактике профессиональной деформации. Москва : РИО МВД, 1992. 189 с.
9. *Романович Г. Г.* Профессиональная деформация сотрудников органов внутренних дел. *Информационный бюллетень МВД БССР*. 1988. № 4. С. 3–5.
10. *Безносков С. П.* Профессиональная деформация и воспитание личности. Психологическое обеспечение социального развития человека. СПб. : Речь, 2004. Вып. 13. С. 34–45.
11. *Бодров В. А.* Психология профессиональной пригодности. Москва : ПЕР СЭ, 2001. 511 с.
12. *Корнеева Л. Н.* Профессиональная психология личности. Психологическое обеспечение профессиональной деятельности / под ред. Г. С. Никифорова. СПб., 1991. С. 60–86.
13. *Маркова А. К.* Психология профессионализма. Москва : Международный гуманитарный фонд «Знание», 1996. 310 с.
14. *Папкин А. И.* Личная безопасность сотрудников ОВД: Тактика и психология безопасной деятельности. Москва : Академия МВД России, 1996. 132 с.
15. *Погрібна В. Л.* Соціологія професіоналізму. Київ : Алерта: КНТ: ЦУЛ, 2008. 336 с.
16. Протизаконне насильство в органах внутрішніх справ: Соціологічний та історико-правовий аналіз. Харків : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, Харківська правозахисна група, 2005. 212 с.
17. *Савчин М. В.* Професійна особистісна деформація співробітників органів внутрішніх справ та деякі шляхи її профілактики. *Вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2005. № 2. С. 145–152.
18. *Gellarty I., Paunonen S., Meyer J., Jackson D., Goffin R.* Personality, vocational interest, and cognitive predictors of managerial job performance and satisfaction. *Personality and Individual Differences*. 1991. Vol. 12, Issue 3. P. 221–231. [https://doi.org/10.1016/0191-8869\(91\)90108-n](https://doi.org/10.1016/0191-8869(91)90108-n).
19. *Holloway W.* Work psychology and organizational behaviour. London : Sage, 1991. 283 p.
20. *Синявська О. Ю.* Професійна етика як чинник протидії професійній деформації працівників органів внутрішніх справ. *Право і безпека*. 2005. № 4'1. С. 96–99.

21. Скворцова Е. В. Психолого-педагогические особенности помощи сотрудникам милиции по преодолению профессионально-личностной деформации. *Вестник МГОУ. Серия «Психологические науки»*. 2007. № 3. С. 370–378.
22. Буданов А. В. Психолого-педагогические пути преодоления профессиональной деформации сотрудников ОВД. Москва : ГУК МВД РФ, 1994. 154 с.
23. Кісіль З. Р. Юридико-психологічні засади запобігання професійній деформації працівників правоохоронних органів. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2016. 848 с.
24. Юридична психологія: особистісно-діяльнісний підхід. Київ : Слово, 2017. 405 с.

Надійшла до редакції 12.01.2020

Zoryana KISIL

Lviv State University of Internal Affairs

Roman-Volodymyr KISIL

Ukrainian National Bar Association

Legal and Psychological Principles of the Study of Professional Deformation of Officers of the National Police of Ukraine

The article states that despite the variety of permanent attempts to investigate the phenomenon of professional deformation of police officers, and despite the considerable amount of scientific research devoted to the study of various manifestations of this phenomenon, there is no commonly accepted opinion among scientists about the determinants of its occurrence, therefore there are differences in the concept of this phenomenon itself.

It is defined that professional deformation signs begin to appear in the personality, and then they are displayed in the professional activity and communication with the closest people through the behavior.

The theoretical and practical analysis of manifestations of professional deformation of a person is carried out, legal and psychological, methodological and pragmatic approaches to studying the terminology concepts that describe the essential content of personal determinants of the development of professional deformation of a personality are synthesized and grounded. It is indicated that professional deformation is a completely different socio-psychological phenomenon — namely, the emergence of certain individual psychological changes that arise from professional activity and affect the quality of its fulfilment. The research of professional deformation of a personality is a sufficiently urgent problem, solution of which is of considerable interest, both in theoretical and applied senses. Professionalization of an individual in the period of performing the job duties is related to both the development of professionally important qualities, and the development of skills that adversely affect its activity. It is established that this phenomenon is a complex social, legal and psychological problem, for a thorough study of which it is necessary to use a systematic approach, which along with the general legal methods equally applies social and psychological and sociological methods of research.

It is stated and confirmed that the officers of the National Police of Ukraine in their daily professional activities usually are influenced with various negative phenomena such as unlawful behavior, communication with typical representatives of the criminal subculture of society, dealing with law offences of various types, usual confusion determined by misconceptions and mistakes in daily routines, negative social per-

ception of their social role and their professional activities or tasks. It was underlined that in the professional-moral sphere the professional deformation of the police officers is manifested by the lowering of the level of an adequate indication of the social, psychological and moral content of their professional tasks, the formation of a negative perception of future professional growth, the devaluation of the importance of their profession in the officer's consciousness, the growth of egocentrism and selfishness, which in turn leads to the formal fulfilment of professional tasks as well as to the use of their professional capabilities to satisfy their personal goals; in the intellectual sphere professional deformation manifests itself in the absence of independent decision-making and furthermore, — the lack of desire for further professional education and development; stereotypical predisposition to brutal action; lack of skills in production of non-standard decisions in extreme and risky situations; unreasonably high selfishness; development of a hypertrophied self-perception of their professional abilities; in the emotional sphere professional deformation manifests itself in the «general roughening of the individual», in the restriction and misery of the emotional and psychological sphere as well as in the reduction of self-control of person's psycho-emotional state, that leads to the increase of the level of excitability and irritability, and sometimes determines conflicts that sometimes lead to depressive states. It has been stated that the prevention of professional deformation of the officers of the National Police of Ukraine should be based on the systematic consideration of the personal, microsystem, macrosystem determinants that cause this phenomenon. In the realms where the professional deformation of National Police officers is obviously a widespread phenomenon, considerable actions towards its prevention should be made according to the certain strategy that will include a number of measures to improve the following aspects: the profession-psychological training of the personality of a policeman in the terms of teaching the policemen of basic techniques and methods of psychological support for personal security in risky and extreme situations; development of the skills of psychological preparation, that are aimed to stop illegal actions; facilitation skills.

Keywords: *officers of the National Police of Ukraine, professional deformation, determinants of professional deformation, mimicry strategies, special conditions of activity, extreme situations, stress factors.*